

Gemeenteraad gemeente Berkelland

Zaaknummer : 119396
Onderwerp : Onderzoek AEF Tekorten Jeugdwet
Verzonden : **23 FEB. 2021**

Geachte leden van de raad,

Adviesbureau AEF heeft een onafhankelijk onderzoek uitgevoerd op verzoek van het rijk en VNG naar de tekorten in de jeugdhulp. Uit dit onderzoek blijkt dat gemeenten in 2019 1,6 tot 1,8 miljard euro meer uitgegeven hebben aan jeugdzorg dan ze daarvoor van het rijk kregen. Met deze raadsbrief informeren we u over dit onderzoek en de vervolgstappen van VNG en rijk en wat dit voor onze gemeente betekent.

Aanleiding onderzoek zijn de tekorten die veel gemeenten hebben

Vanaf 2018 kampen veel gemeenten met tekorten op het sociaal domein en in het bijzonder voor de uitvoering van de Jeugdwet. In 2019, 2020 en 2021 zijn daarom tijdelijk extra middelen toegevoegd aan het gemeentefonds, hetgeen inmiddels ook voor 2022 is verlengd. Tijdelijk, omdat eerst de resultaten van dit onderzoek werden afgewacht. Nu dit onderzoek is afgerond, kunnen structurele afspraken worden gemaakt.

De tekorten zijn veel groter dan verwacht

Uit het onderzoek blijkt dat de kosten in de jeugdzorg flink zijn gestegen, met name sinds 2017. Dit tekort is groter dan het rijk en de VNG hadden ingeschat. Het gaat zowel om de kosten voor individuele voorzieningen als meerkosten van het voorliggend veld, zoals de lokale toegang en preventieve activiteiten. De oorzaken zijn dat de jeugdhulp per cliënt duurder is geworden en dat het aantal cliënten is toegenomen (beiden met 16 % tussen 2015 en 2019). In tegenstelling tot wat vaak gesteld wordt, is de oorzaak niet stijgende instroom. De uitstroom blijft achter: trajecten duren langer.

Welke kostenbesparende maatregelen door gemeenten zetten zoden aan de dijk?

In het onderzoek is gekeken welke maatregelen voor gemeenten mogelijk zijn om besparingen binnen de Jeugdwet te realiseren. Daarbij is alleen gekeken naar bewezen effectieve interventies. Vijf van de negentien onderzochte maatregelen hebben naar verwachting een besparend effect binnen de Jeugdwet:

- De inzet van de POH-jeugd bij de huisarts
- Tijdige doorstroming naar de Wet langdurige zorg (WLZ).
- Verplaatsen van jeugdhulp in groepsverband naar kinderopvang of buitenschoolse opvang
- Hulpverlening in de lokale sociale teams
- Duidelijkere afbakening tussen de jeugdhulp en onderwijs.

Volgens AEF kan géén van deze maatregelen op korte termijn volledig worden ingevoerd. En zelfs als deze besparingen kunnen worden gerealiseerd, dan komt het structurele tekort nog altijd uit tussen de 1,3 en 1,5 miljard euro. Daarnaast is een aantal van de besparingsmaatregelen geen daadwerkelijke besparing, maar eerder een verschuiving van budgetten (bijvoorbeeld de maatregel van de WLZ).

De conclusie van AEF is dat een aantal van de uitgangspunten van de Jeugdwet niet tot kostenverlaging, maar juist tot kostenstijging binnen de Jeugdwet leiden. Zo geldt dat inzet op preventie en vroegsignalering inhoudelijk heel wenselijk zijn, maar er wel voor zorgen dat jeugdigen meer in beeld komen. In dit verband is het ook opvallend dat er niet meer kinderen uit bijstandsgezinnen, eenoudergezinnen of met een niet-Westerse migratie-achtergrond jeugdhulp zijn gaan ontvangen. Het gemiddelde inkomen van ouders die lichte jeugdzorg ontvangen is juist gestegen. Het voorzieningenniveau neemt toe en dit kan mogelijk wel tot besparing leiden op een langere termijn of op andere domeinen (zoals de WLZ, Participatiewet, Zorgverzekeringswet). Dit is in dit onderzoek niet onderzocht. Andere uitgangspunten – waaronder normaliseren en de nadruk op eigen kracht – moeten meer geconcretiseerd worden op landelijk en lokaal niveau om tot besparingen te leiden. Samenvattend is de conclusie dat het huidige stelsel dat stoelt op de uitgangspunten van de jeugdwet niet haalbaar is tegen het huidige budget.

Welke mogelijkheden heeft het Rijk?

Naast besparingsmogelijkheden voor gemeenten heeft AEF ook gekeken naar een tweetal interventies door het Rijk, waarvoor aanpassing van de jeugdwet nodig is. De eerste is het instellen van een inkomensafhankelijke eigen bijdrage, wat een besparing van € 0,8-1,2 miljard kan opleveren. De tweede is het verplichten van inkoop op regionaal niveau, maar dat heeft vrijwel geen effect.

De oplossing is financieel én inhoudelijk

Een oplossing voor het tekort zit daarmee gedeeltelijk in een verhoging van het rijksbudget dat gemeenten voor de uitvoering van de jeugdwet krijgen. Daarnaast moeten maatregelen worden genomen om de Jeugdwet financieel beheersbaar te maken door stevige inhoudelijke keuzes te maken en mogelijk een stelselwijziging door te voeren. AEF adviseert rijk en gemeenten om de discussie aan te gaan over de bedoeling van de Jeugdwet (welke kinderen en jongeren willen we echt helpen?) en het gewenste voorzieningenniveau. Dit is een spannende discussie, omdat de samenleving ook gewend is geraakt aan een grotere rol van de overheid bij lichte problemen. Het vraagt om een cultuurverandering bij gemeenten, jeugdzorgorganisaties en de geheel maatschappij om dit terug te draaien. Het kabinet heeft als reactie op het onderzoek laten weten dat eind februari de contouren van mogelijke scenario's van middelen en maatregelen worden besproken. Het kabinet en de VNG gaan hierover de komende weken in gesprek. De VNG zet in op verhoging van het incidentele budget en een structurele ophoging. Een volgend kabinet neemt een besluit over een eventuele structurele ophoging van het budget en aanpassing van het stelsel, maar het advies daarover van het huidige kabinet geldt als 'zwaarwegende inbreng'.

Situatie in Berkelland

We zijn blij met de erkenning dat de middelen die gemeenten ontvangen vanuit het Rijk, niet voldoende zijn. Het structureel verhogen van deze middelen is voor onze gemeente een zeer gewenste maatregel. Ook geeft het onderzoek ons de bevestiging dat we met onze uitgangspunten van het plan 'doorpakken sturen in het sociaal domein' op de goede weg zijn. Het onderzoek laat namelijk zien dat als gemeenten nadruk leggen op normaliseren, de-medicaliseren en eigen kracht dit tot kostenbesparing kan leiden. Daarnaast zijn we actief op de besparingsmogelijkheden die worden genoemd, zoals de inzet van een POH-jeugd en meer inzet lichte hulpverlening en actieve casusregie door de Voormekaartteams. Middels de nieuwe inkoop jeugdzorg vanaf 2022 zijn we in staat meer te sturen op in- door- en uitstroom in de jeugdzorg. Ook laat het ons zien waar we nog stevigere accenten kunnen leggen: in het sturen op uitstroom en het bevorderen van snelle op- en afschaling van zorg.

We gaan daarom onverminderd door met onze inzet op een goed en betaalbare inzet van zorg. Bij de evaluatie van het uitvoeringsprogramma en de afweging over de voortgang van projecten nemen we de inzichten uit dit onderzoek mee.

We informeren uw raad actief over verdere ontwikkelingen.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Berkelland,
de secretaris,

M.N.J. Broers.

drs. J.H.A. van Oostrum

Kopie aan:
- Archief